

Donderop! Standbeeld Peerke kan niet meer

De beeldengroep van Peerke Donders met 'de slaaf' in het Wilhelminapark roept in toenemende mate onbehagen op. De gemeente Tilburg moet daar iets mee, de vraag is wat: aanpassen, vervangen, verplaatsen of vernietigen.

De meeste bezoekers van De Pont of het Textielmuseum zal het wel niks zeggen als ze er langs lopen, komend vanaf het station. Maar ik schaam me, als wijkbewoner, elke keer weer als ik langs het Wilhelminapark fiets en die beeldengroep in mijn ooghoek zie: Een fier rechtopstaande witte man die hooghartig neerkijkt op een knielende zwarte man. In zijn rechterhand houdt de geestelijke een crucifix hoog in de lucht terwijl zijn linkerhand (in één verbonden lijn naar beneden) rust op de kruin van de armzalige op de grond. Het is niet enkel een standbeeld, het is ook een knielbeeld.

Links en rechts zijn er meer mensen die zich aan het beeld storen. Sommigen lachen het weg, of proberen althans dat te doen. “Gelukkig valt het niet zo op”, zeggen ze dan. Inderdaad. Weliswaar staat de beeldengroep op een druk fietskruispunt (hoek Wilhelminapark - Smidspad), maar het staat zó hoog op zijn sokkel dat het bijna wegvalt tussen de bladeren van de monumentale bomen eromheen.

Nu de winter is ingetreden en de gevoelige decembermaand voorbij is zien we wat er echt staat, in hartje Tilburg: een kolossaal, megakoloniaal beeld. Het is de beroemde Tilburgse missionaris en icoon van de barmhartigheid, samen met een onbekende Surinaamse *slaafgemaakte* die aan lepra lijdt. Een melaatse dus. Dat lees ik op het internet, maar dat is minder goed te zien, want de knielende ziet er best gezond uit. Bij nadere bestudering blijken zijn handen in doek gewikkeld, dus werken kan hij vast niet meer. De beeldengroep ontbeert helaas elke vorm van toelichting. Op de sokkel staat alleen in kapitalen geschreven “PETRUS DONDERS”. Verder niks.

Bij de onthulling van het standbeeld in 1926, vijfendertig jaar na Peerke's overlijden, werd die toelichting wel gegeven. En hoe. Alle kerkelijke en wereldlijke gezagsdragers waren erbij, vervuld van trots. Eerst een hoogmis in de Goirkese kerk, daarna feestelijke koorgezangen en een drietal opzweepende redevoeringen in wat werd genoemd het “Peerke Donderspark”. De stoomtrams naar Dongen en Waalwijk moesten er voor worden stilgelegd. Peerke zou wel snel heilig verklaard worden, zo werd gezegd, en in het Wilhelminapark zou ooit een heuse Sint Pieter verrijzen.

De familie Donders kwam niet aan het woord die dag, maar dat werd waarschijnlijk ook niet verwacht. Het volk juichte voor zijn volksheld: de zoon van een eenvoudige thuiswever, die het toch maar mooi zover geschopt had. Het Katholieke Tilburg, kortom, was 'trots op Tilburg'. En het gemeentebestuur beloofde “eeuwig” voor het beeld zorg te zullen dragen.

Surinaamse graf

Anno nu is dit alles moeilijk te volgen. Maar ook in 1926, denk ik, zou de nederige Peerke zich in zijn Surinaamse graf hebben omgedraaid bij het zien van het beeld; vanwege de arrogante meewarige uitstraling. *Ben ik dat echt?* De massaal toegestroomde Tilburgers hadden op dat moment natuurlijk nog nooit een Surinamer gezien. Heden ten dage is dat wel anders en bezien we ook de koloniale tijd anders.

Gek genoeg wordt Peerke Donders tegenwoordig wel geframed als *multicultureel*, omdat hij zijn missiewerk in Suriname deed onder niet eerder bereikte groepen als de melaatsen, de in het bos gevluchte slaven (de Marrons) en de autochtone indianen. Feit is echter ook dat hij niets betekend heeft in de strijd voor afschaffing van de slavernij.

Dat hoeven we Peerke niet kwalijk te nemen - protesteren hielp waarschijnlijk niet - maar merkwaardig is het wel. Peerke werkte namelijk in Suriname van 1842 tot zijn dood in 1887. In die tijd was de slavernij internationaal in discussie. Met ingang van 1 juli 1863 schafte Den Haag de slavernij in Suriname af, lang na de Engelsen en de Fransen. Daarbij bepaalde de regering dat plantage-eigenaren een forse schadevergoeding kregen en de ex-slaven nog tien jaar verplichte loonarbeid moesten leveren.

In Suriname is 1 juli nu een nationale feestdag: *Keti Koti*, de ketenen verbroken. In Nederland wordt dit ook gevierd en Tilburg heeft al jaren een actieve Ketikoti-werkgroep. Maar in het Peerke Dondersmuseum in Tilburg Noord ontbréékt het jaar 1863 eenvoudigweg op de tijdbalk. Dat zegt genoeg. De slaveneconomie was gewoon geen issue voor Peerke, hij voelde alleen de noodzaak tot barmhartigheid en geloofsverkondiging.

Comfortzone

Wat ons rest is een standbeeld dat oude koloniale en raciale verhoudingen representeert - alsmede de triomf van het katholicisme hier ter plaatse begin vorige eeuw. Dat hoort naar mijn mening niet thuis in de huidige openbare ruimte. 'Geschiedenis' is aan verandering onderhevig en sommige beelden moeten dan toch echt van het toneel.

Daarbij is het Wilhelminapark geen museum. Het is een gemeentelijk park, d.w.z. een gemeenschappelijk park. In het 'monoculturele' katholieke Tilburg van 1926 was de beeldengroep misschien *verbindend*, maar dat is het nu niet meer. Integendeel. Aan de persoon van Peerke wil ik niets af doen; hij heeft niks verkeerd gedaan, veel goeds gedaan en was ongetwijfeld authentiek. Toch moeten we accepteren dat hij al lang niet meer de 'heerom van alle Tilburgers' is. Als we even uit onze familiale comfortzone stappen zien we dat menig niet-Europese Tilburger en menig niet-Tilburger de wenkbrauwen fronst en een heel ander gevoel krijgt bij dit standbeeld. Ook en zelfs als ze katholiek zijn.

Het is daarom te hopen dat dit standbeeld zijn 100e verjaardag niet gaat vieren. In elk geval niet op deze plaats of in deze vorm. Neem je verantwoordelijkheid, gemeente Tilburg, en doe het weg! Verplaats het eventueel naar Peerke's geboortehuisje in Tilburg Noord of schenk het aan de parochie van Paramaribo (de vraag is of zij het zouden willen hebben). Zet er desnoods een glazen huisje overheen, als een couveuse, met toelichtingsbordjes van het bisdom en van de Surinaamse gemeenschap. Dan hebben we er een museumpje bij. Maar dit beeld kan echt niet meer.

Herman Fitters

bewoner wijk 't Goirke